

Кенгаш текшируву институтин ҳам маҳаллий бошқарув сифатини оширишда муҳим аҳамият касб этаятир. Бу аҳолини қийнаётган муаммоларини чуқурроқ ва синчковлик билан ўрганиш таҳлил қилиш, маҳаллий ҳокимият органлари ишидаги муаммо ва камчиликларни аниқлашда ўз самарасини бермоқда.

Мазкур механизмлар маҳаллий ижро ҳокимияти органлари фаолиятида шаффофлиқни таъминлаб, аҳоли манфаатларини ҳимоя қилишда муҳим омили бўлмоқда.

“Янги Ўзбекистон” мухбири
Баҳор ХИДИРОВА тайёрлади.

ПРОФЕССИОНАЛ СУДЬЯЛИК КОРПУСИ:

ТАДРИЖИЙЛИК, МАНТИҚИЙЛИК ВА ИЛҒОР ТЕНДЕНЦИЯЛАР

Нуқтаи назар

Бугунги замонавий дунёда суд институтига фуқаролар ва тадбиркорлик субъектларининг ишончли ҳимоячиси, ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини самарали қўриқлаш воситаси деб қараш тенденциялари устувор аҳамият касб этмоқда. Янги Ўзбекистонда ҳам суд ҳокимиятининг чинакам мустақиллигини таъминлаш йўли билан одил судлов фаолиятини тўлақонли амалга ошириш энг муҳим вазифа сифатида белгиланди.

Шерзод АБДУҒОДИРОВ,
Ўзбекистон Республикаси
Одил судлов академияси ректори

Эътиборлиси, Президентимиз парламент ва ҳалқимиздаги навбатдаги Мурожаатнома-сида 2026 йилда амалга ошириладиган энг муҳим 6 та устувор йўналишнинг олтинчи-си сифатида замонавий давлат бошқаруви ва адолатли суд-ҳуқуқ тизими борасида ҳам фикр билдирди. Жумладан, “Суд-ҳуқуқ тизи-мини халққа яқинлаштириш қаратилган иш-ларимизни изчил давом эттирамиз. Биз одил судлов жараёнини “рақамли суд” концепция-си асосида ташкил этишни бошладик. Энди терговни ҳам рақамлаштириш орқали инсон ҳуқуқлари ҳимоясини кучайтирамиз. Бунда жиноят ҳақидаги аризани қабул қилишдан бошлаб, ишни судга ўтказишгача бўлган бос-

қичларга сунъий интеллект технологиялари жорий этилади ва инсон омили қисқартири-лади”, деди.

Шу ўринда таъкидлаш лозимки, мамла-катимизда суд органларини ташкилий-инсти-туционал жиҳатдан тубдан такомиллаштириш-га қаратилган 70 дан ортиқ норматив-ҳуқуқий ҳужжат қабул қилинди.

Хусусан, “Ўзбекистон — 2030” стратегия-сида Конституция ва қонунлар устуворлиги-ни ўрнатиш, инсон ҳуқуқ ва эркинликларининг ишончли ҳимоя қилинишини суд-ҳуқуқ ислохотларининг бош мезонига айлантириш, давлат органлари ва мансабдор шахслар фао-лияти устидан самарали суд назоратини ўрнатиш, суд ҳокимияти мустақиллигини кучай-тириш ва фаолиятида очиқликни таъминлаш орқали одил судловга эришиш даражасини ошириш, умуман, ҳар қандай ҳолатда ҳам адолатли қарор топтиришга қодир бўлган одил судлов тизимини шакллантиришдек эзу мақсадлар белгиланди.

Айниқса, суд соҳасида кадрлар тайёр-лашнинг амалдаги тизими таҳлилдан кели-б чиқиб, профессионал ва етук судьялик корпусини шакллантириш учун юқори стан-дартларни жорий этишга алоҳида эътибор қаратилди. Бу борада судьялик лавозимига номзодларни тайёрлаш тартибини тубдан такомиллаштириш, судьялар ва судлар аппа-ратлари ходимлари малакасини ошириш ти-зимини замон талабларига мослаштиришга қаратилган том маънодаги демократик исло-хотлар кечмоқда.

Бундан олти йил олдин давлатимиз раҳба-рининг тегишли қарори билан судьяликка энг муносиб номзодларни тайёрлаш, амалдаги

УШБУ МАҚОЛАНИ
ҚОРАҚАЛПОҚ
ТИЛИДА ҲАМ
ЎҚИШ УЧУН
QR-КОДНИ СКАНЕР
ҚИЛИНГ!

судьялар ва судлар аппаратлари ходимлари малакасини оширишга ихтисослаштирилган, Ўзбекистон суд тизимидаги ягона таълим ва илмий тадқиқот муассасаси — Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби ташкил этилган эди.

Судьялар олий мактаби фаолияти йўлга қўйилгач, биринчидан, судьялик лавозимла-рига номзодларни тайёрлаш, судьялар ва суд-лар аппарати ходимларини қайта тайёрлаш, малакасини ошириш тизими янги ёндашув, усул ва механизмлар билан такомиллашти-рилди.

Иккинчидан, судьялик лавозимларига номзодлар ва олий мактабнинг барча тинг-ловчиларида чуқур назарий билимлар билан бирга касбий этика, психология, ишчанлик мулоқоти ва вақтни бошқариш қўникмалари, музокаралар олиб бориш тактикаси, ахборот билан ишлаш технологияси, ҳуқуқ нормала-рига шарҳ бериш ва қўллашни ривожланти-ришга алоҳида эътибор қаратилди.

Учинчидан, бўлажак судьялар амалиёт би-лан чамбарчас боғлиқ жараён — стажировка ўташининг сифат жиҳатидан янги тизими

яратилди, шунингдек, илмий тадқиқот фао-лияти ва ўқув жараёни билан узвий боғлиқ-лигини таъминлашга эришилди.

Тўртинчидан, олий мактабдаги таълим жараёнига иш юритиш ва танқидий таҳлил қилиш, инновацион педагогик ва ахборот-коммуникация технологиялардан фойдалан-ган ҳолда асосланган қарорлар қабул қилиш қўникмаларини ривожлантирадиган интер-фаол ўқитиш услубларини жорий этиш ке-нгайтирилди.

Бешинчидан, судьялик лавозимларига номзодларни қонунчиликдаги долзарб анги-ликлар, мамлакатимиз ва хориждаги ҳуқуқни қўллаш амалиёти ҳамда норма ижодкорлиги фаолияти ҳолати ва тенденциялари билан таништириб боришга алоҳида аҳамият қара-тилди.

Президентимизнинг 2025 йил 21 август-даги “Одил судлов соҳасида юқори мала-кали кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғри-сида”ги фармони асосида Ўзбекистон Рес-публикаси Одил судлов академияси ташкил этилиши суд тизимини замонавий ва сало-

ҳиятли кадрлар билан таъминлашда янги даврни бошлаб берди десак, муболага бўл-майди.

Ушбу фармон одил судлов тизимига сало-ҳиятли судья кадрларини тайёрлаш ва қайта тайёрлашга қаратилган муҳим ҳуқуқий ҳуж-жат ва улкан ижтимоий-сиёсий воқелик бўл-ди. Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судъ-ялар олий мактаби негизидан янгидан ташкил этилган Одил судлов академиясида таълим ва тарбия жараёнига бевосита “устоз-шогирд” аънанаси асосида “бўлажак судъяни судъя ўқитиш” тамойилига мувофиқ ташкил эти-лади.

Фармонда Одил судлов академиясида кас-бий қайта тайёрлаш курслари қонунчиликни қўллаш қўникмасининг амалиёт билан узвий боғлиқлигини таъминлаган ҳолда “назария — амалиёт — имитация” тамойили асосида дуал таълим шаклида ташкил этилиши лозимлиги алоҳида вазифа сифатида белгиланди. Ака-демияда ушбу тамойил асосида дарс машгу-лотларини ташкил этиш катта ижобий самара бериши шубҳасиз. Чунки бунда бўлажак судъя машгулотлар давомида ҳар бир суд процесси

иштирокчилари, яъни судъя, прокурор, суд-ланувчи, давобгар, жавобгар, гувоҳ, эксперт, таржимон, мутахассис қабиляр ролида ими-тациялар орқали қайта-қайта чиқишлар қила-ди, процесс иштирокчилари билан мулоқотта киришади ва бунинг амалий таъсирида бўла-жак судъяда зарур касбий қўникмалар таълим олиш жараёнидаёқ шаклланади.

Таълим жараёни деонтологик усулда амалга оширилиши белгилангани ҳам ҳуж-жатнинг энг муҳим жиҳатларидан биридир. Деонтология судъянинг бурчи, обрўси, қиё-фаси, номуси ва виждони ҳақидаги фандир. Деонтологик усул эса судъя одобига оид нор-малар таълим жараёнининг узвий қисмига айлантириш орқали амалга оширилишини билдиради. Зеро, судъяга “судъялар одоби”га оид нормалар мазмун-моҳияти машгулотлар жараёнида сингдириб борилади.

Одил судлов академиясида 2026/2027 ўқув йилидан бошлаб “Суд фаолияти” му-тахассислиги бўйича амалий магистратура дастури асосида ўқитиш ташкил этилади. Бу босқичда ўқув жараёни таълимнинг кундузги ва кечки шаклларида кечади. Академияга қабул қилишда номзодларнинг муайян тоифаларига бошқа олий таълим ташкилотларига кириш учун қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилган имтиёзлар татбиқ этилмайди.

Фармонда судъяларнинг илмий салоҳия-тини ошириш масаласига алоҳида эътибор қаратилгани бежиз эмас. Сабаби, одил суд-ловни амалга оширишда қонунни қўллаш, ягона суд амалиётини таъминлаш, мавжуд қонун ҳужжатларини такомиллаштириш бо-расида қатор тизимли муаммолар мавжудки, уларни бартараф этиш ва умуман, суд соҳа-сини такомиллаштиришга қаратилган фунда-ментал илмий тадқиқотлар ўтказиш зарури-тини инкор этиб бўлмайди.

Гап шундаки, судьялар ва суд ходимла-рининг аксарияти етарли амалий тажриба ва салоҳиятга эга бўлса-да, уларда магистр даражасининг мавжуд эмаслиги мустақил излануви сифатида илмий тадқиқот олиб боришга жиддий тўсқинлик қилмоқда. Бу борадаги статистикага кўра, амалдаги судъ-яларнинг бор-йўғи 2,5 фоизга яқини юри-дик соҳада илмий даражага эга. Фармонга кўра, академияда жорий йилдан бошлаб “Суд фаолияти” мутахассислиги бўйича бир йил-лик магистратура курси ташкил этилиши ҳам эътиборга олинди. Ушбу курсда асосан амалиётчи судьялар ва суд ходимлари ўқи-шини эътиборга олган ҳолда ўқув жараёни таълимнинг кундузги ва кечки шаклларида бўлиши белгилан қўйилди.

Хулоса қилиб айтганда, ўзига хос тадри-жийлик ва чуқур мантиқийликка асосланган ҳолда кечаётган кенг қўламли суд ислохотла-ри янги Ўзбекистон тараққиётининг устувор ғоясига айланган инсон ҳуқуқ ва эркинликла-ри, қонуний манфаатларини тўлақонли ҳимоя қилиш ҳамда адолатли қарор топтиришга қо-дир суд органларига фаолиятини йўлга қўйиш-дек стратегик мақсадга мустаҳкам ҳуқуқий асос бўлади. Мана шундай изчиллик билан бир-бирини тўлдириб бораётган демократик ислохотлар самарасида Ўзбекистон суд тизи-ми ҳам шаклан, ҳам моҳиятдан ривожланиш-ни мутолқао янги даврни бошдан кечир-моқда, одил судлов тизими янги қиёфа касб этмоқда.

Янгича ёндашувлар

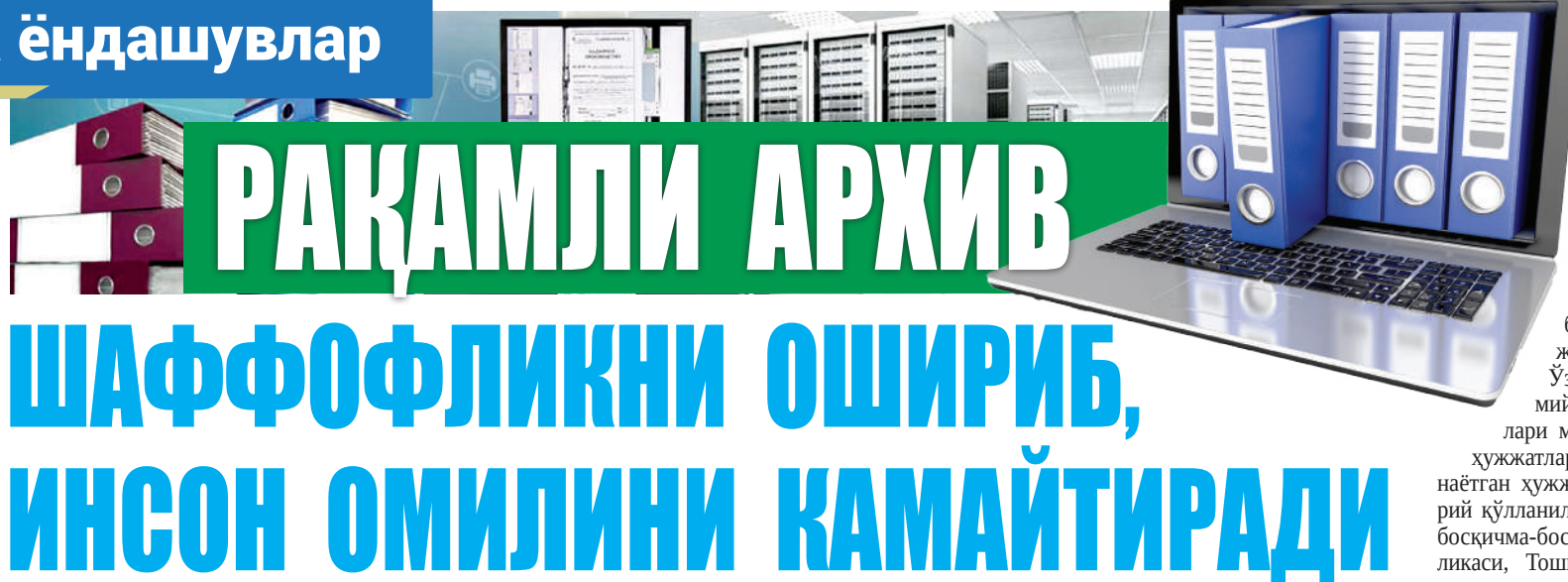
Архивлар давлатларнинг тарихий хотираси, ҳуқуқий мероси ва жамият тараққиётига оид институционал маълумотларни сақловчи тизим сифатида ҳар доим стратегик аҳамиятга эга бўлиб келган. Замонавий рақамли технологиялар ривожли архив ишининг анъанавий шаклдан технологик шаклга ўтишини талаб қилмоқда. Сўнгги йилларда давлат бошқарувида очиқлик, тезкорлик ва рақамли трансформация жараёнлари кетаётган бир пайтда архив соҳаси ҳам замонга монанд ривожланмоқда.

Президентимизнинг 2025 йил 24 ноябр-даги “Архив иши соҳасини рақамлаштириш ва соҳада бошқарув самарадорлигини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фар-мони архив тизимини янги босқичга олиб чиқиш учун ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қил-моқда. Мазкур ҳужжатда архив жараёнла-рини тўлиқ рақамлаштириш, соҳада сунъий интеллектдан фойдаланиш, RFID технология тизимини жорий этиш ва шажара ахборот тизимини яратиш орқали архив инфратузил-масини тубдан модернизация қилиш каби бир қатор вазифалар белгилан берилган.

Мазкур фармоннинг долзарблиги шун-даки, у нафақат техник янгиланишни, балки архив соҳаси орқали фуқаролар ва давлат ўр-тасидаги ахборот алмашинувиининг тамоман янги маданиятини шакллантиришни ҳам мақ-сад қилган. Архив хизматларининг тезкор, шаффоф ва коррупциядан холи бўлиши, ҳуж-жатлар хавфсизлиги ва сақланишини таъмин-лаш каби вазифалар мамлакатда “электрон ҳуқуқат” куриш жараёнининг узвий қисмига айланиб улгурди.

Авалло, рақамлаштириш сиёсати ҳуж-жатларнинг электрон шаклга ўтказилиши, архив маълумотларининг ягона платформа-да жамланishi ҳамда уларни узок муддатли сақлаш механизмининг мустаҳкамланишига қаратилган. Эндиликда нафақат сканерлаш, балки ҳужжатларнинг тозаллиги, аниқлиги ва излаш тизимларида самарадорлик яратилади.

Жорий йил 1 июндан архив хизматларини рақамлаштиришда қўлланиладиган амалда-ги архив ахборот тизимлари негизидан Ягона миллий архив ахборот тизими жорий эти-лади. Бунинг афзаллиги шундаки, электрон ҳужжатлар вақт ўтиши билан эскирмайди, йўқолмайди ва қайта-қайта қўриш жараёни

РАҚАМЛИ АРХИВ ШАФФОФЛИКНИ ОШИРИБ, ИНСОН ОМИЛИНИ КАМАЙТИРАДИ

Сайёра МУҲАММЕДОВА,
Ўзбекистон илмий-техника ва
тиббиёт ҳужжатлари миллий
архиви бўлим мудир

уларнинг физик ҳолатига зарар етказмайди. Архив фондларининг катта қисми электрон муҳитга ўтган, уларнинг бир неча нусхада махсус серверларда сақланиши хавфсиз-лик даражасини сезиларли оширади. 2030 йилгача архив ҳужжатларининг 60 фоизи рақамлаштирилади. Бу уч босқичда амалга оширилади.

Биринчи босқичда 2025-2027 йилларда архивлардаги алоҳида қимматли ва ноёб ҳуж-жатлар, мол-мулк ва ерга оид архив ҳужжа-тлари тўлиқ рақамлаштирилади. Иккинчисида 2028-2029 йилларда кино, фото, фоно ва ил-мий-техник архив ҳужжатлари рақамлашти-рилади. Шунингдек, 2030 йилдан Ўзбекис-тон Республикаси Миллий архив фондининг бошқа архив ҳужжатлари ҳам электрон шакл-га ўтказилади.

Шу билан бирга, сунъий интеллект те-хнологияларининг архивларда қўлланилиши жараёнлар сифатини тубдан ўзгартиради. Сунъий интеллект матнни таниб олиш, эс-кирган ҳужжатлар тасвирини тозалаш, авто-матик индекслаш, ҳужжатларни мазмунига қараб гуруҳларга ажратиш, бир хил турдаги ҳужжатларни ўзаро боғлаш каби жараёнла-рни инсондан анча тез амалга оширади. Нати-жада архивчи кўлда бир неча кун сарфлайди-ган вазифани бир неча дақиқада бажаради. Бу жараён инсон омилини камайтиради ҳамда хатоликларнинг олдини олади. Пировардида хизматлар тезлашади. Сунъий интеллект асо-сида яратилган қидирув тизими юз минглаб ҳужжатлар орасидан сониялар ичида керакли маълумотни топиб беради.

Бу илмий изланишлар, жамоатчилик му-рожаатлари ва давлат идоралари фаолиятида самарадорлигини оширади. Шу билан бирга, электрон хизмат кўрсатиш улуши 100 фоизга етказилади ҳамда хизмат кўрсатиш муддати камида уч баравар қисқаради. Жумладан, бу йил 1 мартдан бошлаб архив ҳужжатлари ёки уларнинг кўчирма нусхаларини Ўзбекистон Республикасидан ташқарига вақтинча олиб чиқиш учун рухсатнома бериш муддати 15 иш кунидан 5 иш кунигача, яроқсиз ҳолатга келган ёки йўқотилган меҳнат дафтарасида-ги ёзувларни тасдиқлаш муддати 20 иш ку-нидан 10 иш кунигача, олий ва ўрта-махсус таълим муассасасида ўқиганликни тасдиқ-лаш ҳақидаги архив маълумотномаси бериш муддати 5 иш кунидан 2 иш кунигача, архив ҳужжатлари, китоблар ва қўлемларни ра-қамлаштириш (электрон нусха олиш) каби хизматларни бажариш муддати 3 иш кунидан 1 иш кунигача қисқартирилади. Бу эса архив хизматларини кўрсатишда янги имкониятлар очади.

Архив соҳасидаги яна бир янгиллик — RFID (Radio Frequency Identification) яъни ра-диочастота идентификацияси) тизими жорий этилишидир. RFID радиосигналлар ёрдами-да маълумотлар ўқиладиган ёки ёзиладиган объектларни автоматик идентификациялаш усули ҳисобланади. RFID технологияси ҳар бир ҳужжатга ўрнатилган махсус чиплардан иборат бўлиб, улар орқали ҳужжатларнинг ҳаракати реал вақт режимида кузатилади. Унда ҳар бир архив ҳужжатига уникал иден-тификация рақами берилади ва улар архив ахборот тизими билан интеграция қилинади. Мазкур технология архивларда ҳужжатлар йўқолиши, жойидан нотўғри олиниши ёки қўйилиши, бошқа бўлимларга тасодифий кў-чиб қолиши ёки рухсатсиз фойдаланилиши каби ҳолатларнинг олдини олади. Ҳар бир

ҳаракат электрон тизимда қайд этилгани учун архив-да ҳужжатларни сақлаш тартиби янада мустаҳкамла-нади, ҳужжат хавфсизлиги технологик жиҳатдан янги босқичга кўтарилади. Бу ти-зим нафақат хавфсизлигини таъминлайди, балки архив ишида интимиозни маданиятни ҳам шакллантиради. Фармон билан RFID технологиясининг жорий йил 1 июндан бошлаб Ўзбекистон Миллий архиви, Ил-мий-техника ва тиббиёт ҳужжа-тлари миллий архиви, Кинофотофоно ҳужжатлари миллий архивларида сақла-наётган ҳужжатлар билан ишлашда мажбу-рий қўлланилиши, 2027 йил 1 мартга қадар босқичма-босқич Қорақалпоғистон Респуб-ликаси, Тошкент шаҳри марказий давлат архивлари ҳамда вилоят давлат архивлари-

балки тарихий ва антропологик тадқиқотла-рни ҳам ривожлантиради. “Шажара” тизими орқали фуқаролар ўз аجدолари ҳақидаги маълумотларни осон, тез ва ишончли тарзда олиш давлат хизматлари сифатини анча ях-шилади. Шунингдек, ушбу тизим жамиятда тарихий хотирани тиклаш, этнология ва де-мография каби фанлар учун янги маълумотлар базасини яратиш имконини беради. Шу билан бирга, оила шажарасига оид маълумотларнинг сақланиши, махфийлиги ҳамда ҳимоя қили-ниши таъминланади. Бу инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш учун муҳим жиҳатдир. Оила шажарасини шакллантириш хизмати Давлат хизматлари маркази ҳамда Ягона интерактив давлат хизматлари портали орқали IX асрдан 1917 йилгача, 1919 йилдан 1945 йилгача, 1946 йилдан ҳозирги кунга қадар бўлган даврлар бўйича кўрсатилади.

Фармоннинг давлат бошқаруви учун яратадиган имкониятлари ҳам беқеъс. Ар-хивларнинг рақамли тизимга ўтиши давлат идоралари ўртасида маълумот алмашинуви тезлашуви, қарор қабул қилишда ишончли маълумотларга таяниш, коррупциявий хавф-лар пасайиши ва давлат хизматлари стандар-лашувига олиб келади. Рақамли тизимда ҳар бир мурожаатнинг изчил қайд этилиши шаф-фодлиқни ошириб, коррупциявий ҳолатлар-нинг олдини олади.

Белгиланган вазифалар ижроси архив та-шкilotлари ходимлари учун қўлайликлар яра-тади. Рақамлаштириш, сунъий интеллект ва RFID тизими жорий этилиши архивчиларнинг касбий фаолиятини сезиларли енгилаштира-ди. Авваллари оғир жисмоний меҳнат ва қўлда бажариладиган жараёнлар архивчи вақтининг катта қисмини олган бўлса, ҳозир замонавий технологиялар ёрдамида архивчилар илмий, таҳлилий ва методик ишларга янада кўпроқ эътибор қаратиши мумкин. Эндиликда малака ошириш, хорижий тажрибаларни ўрганиш ва замонавий технологиялар бўйича ўқув курс-ларини ташкил этиш белгиланган бўлиб, бу соҳага янги авлод рақамли мутахассисларни жалб қилади. Замонавий ускуналар, қулай иш жойлари ва хавфсиз меҳнат шартлоари ар-хивчилик касби нуфузини оширади.

Хулоса ўринда айтиш мумкинки, мамла-катимиз архив тизимини тубдан модерниз-ациялашга хизмат қилувчи мазкур стратегик ҳужжатнинг амалиётга жорий этилиши давр талаби. Рақамлаштириш жараёнлари архив хизматларини тезкор, қулай ва ишончли қилади, сунъий интеллект жараёнларнинг сифатини ошириб, инсон омилини камай-тиради. Давлат бошқарувида шаффофликни кучайтиради ҳамда коррупция хавфини ка-майтиради. Натижада янги Ўзбекистоннинг тарихий хотираси янада ишончли сақланади ва келажак авлодларга замонавий шаклда етказилади.

Юксалиш палласи

МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ — ИСЛОҲОТЛАР САМАРАСИ СЕЗИЛАЁТГАН СОҶА

Бошланиши 1-бетда

Рақамларнинг йилдан йилга ошиб бориши талаби мактабгача таълим ташкилотлари тармоғини кенгайтиришга хизмат қилади. Янги турдаги МТТларнинг тизимга кириб келиши туфайли давлат ва нодавлат таълим ташкилотлари сони 8 баробар ошди. Тизим самардорлигини ошириш учун давлатимиз раҳбарининг 10 га яқин фармони ва қарорлари чиқди. Таълимга энг кўп эътибор берилган 2025 йилда давлатга тегишли 100 дан ортқ, хусусий шериклик асосидаги 100 дан зиёд янги МТТ ва 1200 га яқин оилавий богча фаолияти йўлга қўйилди. Натижада мамлакат бўйлаб 100 мингга яқин бола ўрни очилди. Қамровни ошириш мақсадида янги, замонавий лойиҳалар асосидаги 38 та МТТ қуриб битказилди. 129 тасида реконструкция, 15 тасида мукаммал таъмирлаш ишлари бажарилди. Чекка ва олис, тоғли, МТТ қуриш имкони бўлмаган ҳудудларда 30 та янги автобус негизидagi 60 та мобил гуруҳ орқали 3000 га яқин бола мактабгача таълимга жалб этилди.

Илк бор тажриба-синов тариқасида 208 та богчада инклюзив гуруҳлар очилди. Уларга қамраб олинган болалар билан коррекцион ривожлантирувчи машғулотлар ўтаётган тарбиячи, тарбиячи ёрдамчиси, психолог, дефектолог, логопедларнинг иш ҳақига қўшимча устамалар белгиланди.

2025 йилда 50 та туман (шаҳар)да Илк ривожланиш марказлари очилди. Мактабгача таълим хизматларидан фойдаланишнинг аjoyиб муқобили бўлган, давлат томонидан молиялаштириладиган ва бошқариладиган бу шакл ўзини оқлаётган тажриба сифатида республикамизнинг барча ҳудудидa жорий этиляпти. Бу марказлар мактабгача таълимга қамраб олинмаган 3-6 ёшли болалар учун “ўйин гуруҳлари” ва алоҳида таълим олиш эҳтиёжи бўлган 2-7 ёшли болалар учун “махсус мактабгача таълим хизмати” моделлари асосида иш юритапти. Уларга болаларни қабул қилиш давлат мактабгача таълим ташкилотларига қабул қилиш тартиби асосида амалга ошириляпти. Бу борада камбағал оилаларнинг фарзандларига

устунилик берилмоқда. Тарбияланувчиларнинг давлатга тегишли бошқа мактабгача таълим ташкилотларидаги навбати сақлаб қолиниши, улардан ота-она тўлови ундирилмаслиги ҳам аҳолига жуда катта амалий ёрдам бўлди.

Сон эмас, сифат бирламчи

Болани богчага олиб боришдан мақсад уни кечга қадар фақат назоратда ушлаб туриш эмас. Шу боис, МТТларда таълим-тарбия сифатини оширишга жиддий ёндашиляпти. Қўлланмалар, дастурлар янгиланаётгани, хориж тажрибаси асосидаги лойиҳалар ишлаб чиқилаётгани фикримизни тасдиқлайди. Жумладан, 2025 йил мактабгача таълим ташкилотлари учун Сингапурнинг “Marshall Cavendish Education” ташкилоти билан ҳамкорликда тарбияланувчиларнинг интеллектуал ва ижодий ривожланишига йўналтирилган “Кувноқ математика”, “Билагон болажон” номли ўқув-методик жаммуалар тайёрланди. Тарбияланувчилар ушбу машқ дафтарлари орқали сон ва санокни ўрганипти, шакллари фарқляпти, мустақил тафаккурини ривожлантиряпти. Уларнинг кундалик ҳаётдаги математик масалаларни еча олаётгани, амалий топириқларни бажаришга уринаётгани ҳам ҳақиқат.

Пойтахтимизда ўтган мактабгача таълим тизимини трансформациялашга доир халқаро илмий-амалий конференцияда маҳаллий ва хорижий мутахассислар миллий ислохотларни халқаро тажриба билан уйғунлаштириш, инновацион ёндашувлар, сунъий интеллект, инклюзив таълим масалаларини муҳокама қилгани тизим тараққиёти йўлидаги яна бир ҳаракат бўлди. Зеро, мавзу доирасида амалий тавсиялар ишлаб чиқилди, тажриба алмашилди.

Сифат ва самардорлик ҳақида гап борар экан, 2025 йилда барча ДМТТ гуруҳларига болалар ёш хусусиятларига ва халқаро стандартларга мос, миллий қадриятларимизга асосланган 45-50 номдagi ўқув-методик, дидактик материаллар, ўйинчоқлар, ўйинлар тўпламлари давлат бюджети ҳисобидан етказиб берилганини таъкидлаш ўринли. Бу педагогларнинг вақтини, меҳнатини қадрлаш

билан бирга таълим-тарбия сифати ва самардорлигини оширишга қаратилган эзгу иш ҳамдир. Бинобарин, қаерда таълим сифати юқори бўлса, шу ерда болалар тўлиқ қувватда қамраб олингани яққол кўриниб турибди. Таълим-тарбия сифати ва самардорлигини ошириш мақсадида ташкил этилган 325 та таянч МТТ эса электрон доска ва планшетлар билан таъминланди.

Ўтган йил “Илк қадам” давлат ўқув дастурида болаларнинг оғзаки ва ёзма нутқини ривожлантириш, сўз бойлигини ошириш, она тилида мулоқот қилиш маданиятини шакллантириш, адабиёт ва халқ оғзаки ижоди намуналаридан фойдаланиш каби йўналишларга алоҳида эътибор қаратилди. Шунингдек, педагоглар учун “Ўзбек тилида таълим-тарбия бериш методик қўлланмалари”, “Болалар нутқини ривожлантириш технологиялари” каби янги

адабиётлар, мультимедияли воситалар, интерактив ўйинлар ишлаб чиқилди.

Таълим-тарбия жараёнига инновациялар, илгор технологияларни жорий этиш мақсадида директор ўринбосари лавозимни жорий этилгани, МТТларда “Маҳорат кўни”, “Методик маҳорат соати” тадбирлари ташкил этиляётгани ҳам тизимдаги янгиланишларга хизмат қилляпти. Ҳар ойда 2 марта белгиланган дастур асосида педагогларни ўқитаётган энг намунали таянч МТТларнинг директор ўринбосарлари 20 фойз устамга оляпти. Чунки уларнинг ёрдами билан педагоглар салоҳияти, касбий ривожланиши паст ҳудудларда жонланиш кузатила бошлады. Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳридаги 3000 га яқин мактабгача таълим ташкилоти педагоглари учун “Мувозанат” педагогларни психологик қўллаб-қувватлаш лойиҳаси доирасидаги тренинглар қатнаш-

чиларнинг касбига муҳаббати ва масъулиятини янада оширишда муҳим омил бўлди.

— Мутахассислар учун ўтказилаётган бу лойиҳанинг барча харажати давлат томонидан қопланди, — дейди лойиҳа юритувчиси, психолог Хуррият Раҳматуллаева. — У мактабгача таълим тараққиёти, болаларнинг руҳий ва ҳиссий саломатлиги, умуман, таълим соҳасидаги мутахассисларнинг ўз жамоасида юқори натижага эришишига хизмат қилди. Асосий мақсадимиз — болалар билан ишлаётган мутахассислар фикрлаш тарзини ва ҳаётини позициясини ўзгартириш, уларга жамиятдаги ўрни ва масъулиятини ҳис этириш эди. Педагоглардаги ўзгаришларни кўриб, лойиҳа жуда яхши натижа берганини англадик.

Илк бор ташкил этилган лойиҳа педагоглар учун мулжалланган амалий машғулотлар, тренинглар ва мулоқот сессиялари орқали ички хотиржамликни топиш, тушунлиқни енгитиш ва ҳиссий мувозанатни сақлаш кўникмаларини ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этди. Бугун ҳамма соҳада, айниқса, мактабгача таълим тизимида малакали, фидойи кадрлар сув ва ҳаводо зарур. Болалар билан профессионал ишлай оладиган ходимларгина таълим пойдеворини мустаҳкам қуришга ҳисса қўша олади. Богча тарбиячиларини тайёрлайдиган олийгоҳлар билан доимий ҳамкорлик ўрнатилгани, мунтазам малака ошириш курслари ташкил этиляётгани, хорижлик мутахассислар жалб қилинаётгани сабаби ҳам шунда. Узоқ ва чекка ҳудудлардаги мактабгача таълим ташкилотлари педагоглари учун аудитория кўринишидаги

4 та автобус негизида мобил малака ошириш хизматлари йўлга қўйилгани эса масаланинг нечоғлиқ муҳимлигини далолат. Чунки жорий йилдан бошлаб мактабгача таълим ташкилотларига биринчи марта ишга қабул қилинаётган стажёр-тарбиячилар ва богча психологлари ҳам мажбурий касбий сертификатлаш синовларидан ўтади. Бир йиллик иш муддати аяқланган, фақат сертификат олган ёки аттестацияда етарли натижа кўрсатган педагоглар билан доимий меҳнат шартномаси тузилады.

Экология бурчаклари ва йўлакчалар — йил лойиҳалари

2025 йил Чирчиқ шаҳридаги болалар богчаларидан бирида Хитой тажрибаси асосида касбга йўналтириш ишлари йўлга қўйилди. Бунда тарбияланувчиларнинг ички имконияти, эҳтиёжи ва қизиқиши ҳисобга олинади. Болаларнинг касбга интилишини ошириш мақсадида илгор хорижий тажрибалар ўрганиб чиқилиб, богча замонавий мебель жиҳозлари ва зарур ускуналар билан таъминланган. Хитой тажрибасидан фойдаланиб, ўғил-қизларнинг ватанпарварлик ва жамоавий ишлаш кўникмасини ҳамда ижодий қобилиятини ривожлантириш кўзда тутилган.

Жумладан, Сирдарё вилоятининг Гулистон шаҳрида янгидан реконструкция қилинган 10-мактабгача таълим ташкилотида ҳам ўйин асосида касбга йўналтириш тизими йўлга қўйилди. У болаларда келажак касбларига қизиқиш уйғотади ва амалий билимларини ривожлантиришда муҳим ўрин тутади. Шунингдек, ташкилотда “Экологик бурчаклар” ва “Экологик йўлакчалар” ташкил этилиб,

болаларда табиатни англаш, экологик онг ва ижодкорликни уйғунлаштириш имконияти яратилди. Бу ҳозир энг долзарб масала бўлган экология, агроф-муҳит, иқлим ўзгаришига доир билимларни ўғил-қизларга богча ёшидан бошлаб бериш кераклигининг амалий кўриниши.

Намунавий ҳудудлар

Давлатимиз раҳбари ўтган йил 9 сентябрь кўни мактабгача ва мактаб таълимни соҳасидаги ислохотлар ижроси ҳамда келгусидаги устувор вазифалар муҳокамаси юзасидан ўтказилган видеоселектор йиғилишида мактабгача таълимга қамровда Қашқадарё вилоятини намуна қилиб кўрсатди. Вилоятнинг барча туманида хусусий сектор ва чет эллик ҳамкорлар билан икки йилда богча ва мактаб ўрни 3 баробар кўпайгани таъкидланиб, вилоят ҳокимларига бу тажрибани ўрганиш вазифаси топирилди.

Дарҳақиқат, вилоятнинг Қамашли туманидаги олис ва чекка ҳудудларда истиқомат қилаётган болалар учун махсус лойиҳа йўлга қўйилгани ҳам эътирофга сазовор. Чангак ва Қизилқиллоқ маҳаллаларининг мактабгача ёшдаги болалари ҳар кўни эрталаб “Ақлвой” автобус-боғчасида 32-ДМТТга олиб келинади. “Мобил А” ва “Мобил Б” гуруҳларида 16 нафардан бола таълим-тарбия жараёнига жалб қилинган. Тарбиячилар ҳамроҳлигида автобусда богчага қатнаётган болалар машғулотлардан сўнг яна уйларига элиб қўйилади. Ота-оналар бундай хайрли ишлардан миннатдор, фарзандларидан эса кўнгли тўқ.

Мактабгача таълимга қамраб олишда янги ёндашувнинг энг самарали муқобили шакли сифатида қайта жиҳозланган “ISUZU” автобуслари негизида “Ақлвой” мобил мактабгача таълим ташкилотлари йўлга қўйилганига 5 йил бўлди. Дастлаб 16 та автобусда ташкил этилган мобил гуруҳлар бугунга келиб, мамлакатимизнинг 216 та чекка маҳалласида 400 дан ортқ, 102 та “Ақлвой” автобуси негизида қарийб 10 минг бола мактабгача таълимдан баҳраманд бўляпти. Ойида эмас, мактабгача таълим масканида бўлгани учун минглаб болалар бийрон сўзляпти, тил ўрганипти, ҳатто мантқий фикрляпти.

2025 йил 5-7 ёшли тарбияланувчилар ўрта-сидан истеъдодли болалар ҳам кашф қилинди. Уларни қўллаб-қувватлаш мақсадида ташкил этилган уч босқичли “Жажжи нури олдзулар” фестивалида минглаб ўғил-қиз ўз ижодий қобилиятини намойён этди.

Видеоселектор йиғилишида богча ўринларини кўпайтириш зарурлиги кўрсатиб ўтилди. Шунингдек, ҳар бир туманда богча қамрови 80 фойздан кам бўлмаслиги белгиланди. Бунинг учун вилоят ва туман ҳокимлари олдига бўш ерларни топиб, аукционга чиқариш, Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги билан биргалиқда қайси мактаб ва богчада бўш жой бўлса, богча қуриш реласини белгилаш вазифаси қўйилди.

2025 йил таълимга алоҳида эътибор йил бўлди. Бўш ерларда богча ташкил этиш бўйича хусусий шериклик ёки сармоя киритиш шарти билан уч йиллик дастур қабул қилиш, янги хусусий болаларга субсидия бериш, тарбиячилар маошини қисман қоплаш тартибини жорий қилиш каби вазифалар ижроси натижасида қамровни режадаги кўрсаткичларга етказишга муваффақ бўлинди. Тўғри, янги йилга бирорта муаммосиз, бекам-кўст ўтдик дейиш мушкул. Бироқ аяқунланган йил берган имкониятлар, таълим тизими тарихида бўлмаган имтиёзлар туфайли муаммолли масалаларга ечим топилади, тўсиқлар аста-секин бартараф этилади.

Муножат МЎМИНОВА, “Янги Ўзбекистон” мухбири

Илм-фан

Бошланиши 1-бетда

Шунингдек, давлатимиз раҳбари ўтган йилнинг 8 сентябрь кўни таълим тизимини ислох қилиш масалаларига оид тақдимот билан танишар экан, олий таълимдан кейинги таълим тизимида илмий даражада кадрларни тайёрлаш тартибини такомиллаштириш бўйича муҳим тақлифларни маъқуллади. Хусусан, докторантурага ажратиладиган квоталар мамлакат тараққиётининг устувор йўналишларидан келиб чиқиб шакллантириладиган бўлди. Бу ўз-ўзидан илмий тадқиқотлар таъмини ва йўналишларини миллий ривожланиш эҳтиёжларига узвий боглаш имконини яратди.

Мазкур ёндашувнинг амалий натижаси сифатида 2026 йил учун стажёр-тадқиқотчилик, таянч докторанти, докторантура ҳамда мақсадли докторантурага ажратилган 5300 та квотанинг 60 фойзи илмий кадрлар тайёрлашининг устувор йўналишларига мос ихтисосликларга йўналтирилди. Бу эса фан ва инновациянинг стратегик аҳамиятга эга тармоқларини тезкор ривожлантириш, илмий салоҳиятни мақсадли ошириш ҳамда рақобатбардод илмий натижалар яратиш имконини беради.

— Агар 2017 йилда докторантура учун давлат бюджетидан атиги 24 миллиард сўм йўналтирилган бўлса, бугунги кунда 989 миллиард сўмга етди, — дейди Инновацион ривожланиш агентлиги директори вазифасини вақтинча бажарувчи Асрор Норов. — Бундай кескин ўсиш илмий тадқиқотларни молиялаштиришнинг барқарор тизими шаклланаётгани, шунингдек, илмий кадрлар тайёрлаш давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланганини кўрсатади.

Олий таълимдан кейинги таълим тизимида стажёр-тадқиқотчилик институтини йўлга қўйилиш илмий кадрлар тайёрлаш жараёнини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтарди. Ушбу институт таянч докторантурага тайёрлов босқичи вазифасини бажариб, ёш тадқиқотчиларга

илмий фойлиятнинг дастлабки босқичларида зарур бўлган методология, таҳлилий ва амалий кўникмаларни шакллантиришда муҳим ўрин тутмоқда.

Стажировкалар аҳамияти

Илмий стажировка талабалар ва ёш олимлар учун илмий-тадқиқот муассасаларида амалий кўникмаларни пухта эгаллаш имконини берувчи самарали механизмдир. У нафақат назарий билимларни амалий жиҳатдан мустаҳкамлайди, балки янги илмий ғояларни шакллантиришга ҳам замин яратади.

Жаҳон амалиётида илмий стажировкага таълим ва тадқиқот интеграциясининг муҳим шакли

сифатида қаралади. Қўллаб олимлар стажировкани инновацион фикрлашнинг ривожлантирадиган ва изланишлар сифатини оширадиган омил деи тавсифлайди. Мамлакатимизда ҳам сўнгги йилларда илмий тадқиқотларни қўллаб-қувватлаш ва халқаро стажировкаларни кенгайтириш бўйича қатор дастурлар амалга оширилмоқда.

— 2018-2025 йиллар давомида илм-фан ривожланган давлатларнинг етакчи илмий муассасаларида 1200 дан зиёд ёш олим илмий стажировка ўтаб келди, — дейди Асрор Норов. — Биргина 2025 йилда 145 нафар ёш тадқиқотчи танловларда ғолиб бўлган. Уларнинг 98 нафари нуфузли илмий марказлар ва лабораторияларда қисқа муддатли стажировка ўташ учун хорижга юборилди. Уларнинг 80 фойзи 35 ёшгача бўлган илмий ходимдир.

Стажировка ёш олимларнинг нафақат илмий кўникмаларини мустаҳкамляпти, балки халқаро илмий ҳамжамиятга кириш, янги лойиҳаларни Ўзбекистонда татбиқ этиш ва салоҳиятини оширишга хизмат қилмоқда.

Хусусий сектор драйвер бўлмоқда

Инновацион ривожланиш агентлиги йил давомида кичик ва ўрта бизнесни қўллаб-қувватлаш ҳамда корхоналар самардорлигини оширишга қаратилган кенг қўламли лойиҳаларни молиялаштирди. Натижада хусусий сектор томонидан илм-фан ва инновацияларга жалб қилинган инвестициялар ҳажми 6 миллиард 353 миллион сўмдан кўпроқни ташкил қилди.

Бу кўрсаткич мамлакат иқтисодиётида инновацияга қизиқиш ортиб бораётгани, хусусий сектор илмий натижаларни реал иқтисодий самарга айлантиришга тайёр эканини англайди.

— Хусусий сектор лойиҳаларни турли соҳаларни қамраб олган, — дейди Инновацион ривожланиш агентлиги бошқарма бошлиғи Умиджон Ҳошимов. — Қишлоқ ҳўжалиги ва чорвачилик йўналишига жами 1 миллиард 944,15 миллион сўм инвестиция йўналтирилди. Жумладан, гуруч чиқиндиларидан озуқа қўшимча ишлаб чиқарувчи “CBF Animal Nutrition” лойиҳаси 973,45 миллион сўмга молиялаштирилди. “Innovatvics & Technology”larni joriy qilish markazi” МЧЖ эса иқлим ўзгаришига чидамли бугдoй навларини жорий этиш бўйича 970,70 миллион сўмлик лойиҳасини амалга оширди. Ушбу ташаббуслар нафақат озиқ-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлаш, ҳосилдорликни ошириш ва импорт ўрнини босиш, балки илмий инновацияларни амалий иқтисодиётга татбиқ этиш бўйича ҳам муҳим қадамдир.

Озиқ-овқат саноати йўналишида жами 1 миллиард 151,41 миллион сўмлик лойиҳалар амалга оширилди. Соғлиқни сақлаш соҳасида биотехнологик лойиҳалар ҳам алоҳида аҳамиятга эга.

Қўллаб-қувватланган лойиҳалар қишлоқ ҳўжалиги, озиқ-овқат, соғлиқни сақлаш,

энергетика ва экология соҳаларида реал натижалар бериб, хусусий секторни мамлакатнинг инновацион тараққиёт локомотиви сифатида шакллантиришда муҳим аҳамият касб этаётди. Инновацион ривожланиш агентлиги 2019-2025 йилларда 30 дан ортқ стартап лойиҳа танловини эълон қилган. Мазкур танловлар натижасида жами 218,3 миллиард сўмлик 389 та стартап лойиҳа молиялаштирилди, уларни амалга ошириш орқали 369 та янги инновацион корхона ташкил этилди. Мазкур корхоналар фаолияти натижасида 2316 та янги иш ўрни очилди.

Стартапларни қўллаб-қувватлаш ва уларнинг амалий лойиҳаларга айлантирилиши орқали нафақат иқтисодий ўсишга, балки кенг миқёсда иқтисодий барқарорликка, яш ўринлари яратишга ва инновацион муҳитни ривожлантиришга эришиш мумкин.

Бу эса мамлакатимизнинг узоқ муддатли стратегик мақсадларида ёшларга имконият яратиш, инновацион иқтисодиётни шакллантириш ва барқарор ривожланишини таъминлашга хизмат қилиши билан аҳамиятли. Чунки инновация бўлмас экан, ҳеч бир соҳада рақобат, тараққиёт бўлмайди.

Рисолат МАДИЕВА, “Янги Ўзбекистон” мухбири

ЁХУД БОЛАЛАР МАЙДОНЧАСИДАН ЖАҲОН ЧЕМПИОНАТИГАЧА

Аслиддин АБДУРАЗЗОҚОВ,
“Янги Ўзбекистон” муҳбири

Бошланиши 1-бетда

Кишининг ташқи кўриниши — кийини-шидан тортиб, кўз қарашигача унинг ички оламини акс эттириши ҳақида албатта ўқи-ган, эшитгансиз. Майдончадаги болаларни кузата туриб ўйлаб қолдим: бу қонда жа-миятлар учун ҳам бирдек амал қилар экан. Яъни инфратузилма, шароит, имконият, ҳаракат, меҳнат — ҳаммаси жам бўлган му-ҳитда жамиятнинг умумқайфияти, ривож-ланиш ва шунга монанд самараси ҳам тезда бўй кўрсатади. Шу маънода, спортда, ху-сусан, футболда эришиладиган натижалар, ютуқлар, ҳатто муваффақиятсизликлар за-мирида ҳам катта бир фалсафа, ижтимоий-руҳий маъно-мазмун мужассам.

Демак, энг чекка ҳудудларда қурилган, қурилатган майдончалару юзлаб-минглаб муҳлисни бағрига сиғдира оладиган муқта-шам ареналар қад ростилаётгани бугун ўша мини стадионларда хотиржам машғулот ўтаётган болакайларнинг эртага оламшү-мул муваффақиятларни реалликка айланти-ришига замин ҳозирлайди, олға бошлайди.

Чунончи, турли ёшдаги терма жамоа-ларимиз мунтазам юқори натижалар учун курашмоқда, юртимиз эса катта футбол фести-валларига мезбонлик қилапти. Хусусан, ФИФА кенгаши томонидан Ўзбекистон ва Озарбайжоннинг 2027 йилги U-20 жаҳон чемпионатида мезбон сифатида расман та-йинланиши мамлакатимиз спорт салоҳиятига юксак ишонч рами, катта масъулият бўлиш билан бирга дунё нигоҳида ҳам эмас, аввало, ўзимизга ислохотлар самарасини, тизимнинг ички таянчлари қай даражада етилганини кўрсатиб берадиган кўзгу вазифасини бажара-ди. Давлатимиз раҳбарининг 2025 йил 15 декабрдаги “2027 йилги футбол бўйича U-20 Жаҳон чемпионатида тайёргарлик қўриш ва уни ўтказиш чора-тадбирлари тўғрисида”-ги қарори ҳам айни шу жиҳатларни назарда тутгани билан аҳамиятли, соҳадаги кейинги қадамларни аниқ белгилаб олиш учун дасту-риламал ҳужжат бўлди.

Шубҳасиз, мазкур мусобақага мезбон бў-лиш ҳуқуқи стадионлар маҳобати, ундаги ўриндиқлар сони билан ўлчанмайди. Бу тан-лов ортида узоқ вақт давомида шаклланган тартиб, масъулият, ички мувозанат ва ишонч ётади. Зеро, у, биринчи навбатда, халқ томони-дан қандай қарши олинади, қандай кузатилади, қандай хотира қолдиради — мана шу саволлар мезбонликнинг асл моҳиятини белгилайди. Шу нуктада футбол ўзининг спорт қобилигидан чиқиб, мамлакатнинг ташкилий маданияти, жамоатчилик қайфияти ва ўзига ишончини на-моён этадиган майдонга айланади.

Бугунги натижалар эса босқичма-босқич тўплаган тажриба, майдонда ва унинг таш-қарисидида шаклланган интизом орқали ўз ифо-дасини топди. Футбол атрофида юзага келган муҳит ўзгарди, майдонга чиқаётган авлод-нинг нигоҳида бошқача ишонч пайдо бўлди, томошабин ҳам энди фақат натижани эмас,

жараёни ҳис қила бошлади. Шу боис, 2027 йилги U-20 жаҳон чемпионати билан боғлиқ қарорни алоҳида бир ҳодиса эмас, балки шу йўлнинг мантиқий давоми сифатида қабул қилиш тўғрироқ бўлади. Демак, қарор моҳия-тида нималар ётибди, у қайси босқичларнинг устига қурилди, қандай омиллар бу даража-гача етиб келишга замин ҳозирлади деган са-волларга жавоб излаш орқали истиқболдаги марралар борасида ҳам дадил фикр юритиш имкони туғилади. Зеро, бу ерда гап фақат турнир ҳақида эмас, футбол орқали шаклла-наётган ишонч, тартиб ва келажак ҳақидаги тасаввур ҳақида бормоқда.

Бошқарувдаги институционал ўзгаришлар

Ўзбек футболда сўнгги ўн йил ичида юз берган ўзгаришлар таблодаги ҳисоб билан бошланиб, ҳисоботлар билан ажун топади-ган жараёни том маънода янги кўринишга келтирди. Бу давр, аввало, футболнинг ички бошқарув механизмларини қайта кўриб чиқиш, масъулият ва ваколатларни аниқ белгилаш, қарор қабул қилиш маданияти-ни шакллантириш босқичи сифатида кеч-ди. Бир пайтлар алоҳида-алоҳида ҳаракат қилган тизимлар аста-секин ягона тизим ичида ишлай бошлади, мусобақалар тақви-ми тасодифга эмас, олдиндан режалашти-рилган мантиққа таянадиган бўлди, клуб-лар ва лигалар ўртасидаги муносабатлар тартибга солинди. Бу жараён ташқаридан

реабилитация, тикланиш жараёнларини қамраб олган муҳит шаклланди. Шу билан бирга, хорижий тажриба асосида ишлашга ўтилди, мутахассислар алмашинуви, малака ошириш жараёнлари футбол ичидаги билим айланишини тезлаштирди. Мазкур жараёнда натижалар изчил ишлан-ган механизмнинг очик ифодаси ўлароқ бирин-кетин бўй кўрсатди. 2023 йилда Ўзбекистон U-20 терма жамоасининг Осиё чемпионлигини қўлга киритиши ёшлар футбол тарихида бу-рилиш нуктаси сифатида қабул қилинди. Мусо-бақа давомида жамоа ўйини тартиб, жисмоний

Муҳим жиҳати шундаки, бу ютуқлар ўзаро узвийлик касб этди, яъни U-17, U-20 ва U-23 жамоалари таркибида майдонга тушган футболчилар ўртасида мантиқий боғлиқлик кузатилди. Бир босқичда шакл-ланган интизом ва масъулият кейинги да-ражага ўтишда йўқолмади, аксинча, янада мустаҳкамланди. Бу жараёнда индивидуал техникадан кўра жамоавий фикрлаш ва ру-ҳий барқарорлик ҳал қилувчи омилга ай-ланди.

Охир-оқибат катта майдонда ҳам шу жа-раён ўз аксини топди. Йиллар давомида шакл-ланган тизим — интизом, масъулият ва руҳий барқарорлик миллий терма жамоа даражаси-да ҳам сезила бошлади. Узоқ йиллик орзу бў-либ келган манзилга ниҳоят қадам қўйди: Ўзбекистон миллий терма жамоаси тарихда илк бор жаҳон чемпионатида йўллана олди. Бу натижа биргина саралаш ўйинларидаги ғалабалар билан изоҳланмайди, у олдиндан қурилган пойдеворнинг мантиқий чўқ-қиси сифатида намоён бўлди. Бу манзилга олиб борган йўл ёшлар футбол билан бошланган бўлган, босқичма-босқич мус-таҳкамланган, майдонда ва унинг ташқарисидида қатъият билан қилинган меҳнат, бир бутун, яхлит механизмга айланган тиз-им орқали барпо этилди. Айнаман шу узвийлик Ўзбекистон футболнинг бугунги ҳолатини бел-гилаб берди ва уни янги синовларга тайёр ҳолда олиб чиқди.

қараганда кескин сакрашларсиз кечгани-га қарамай, аслида барқарорлик муҳитини пайдо қилди. Хусусан, 2018 йилдан футбол бошқарувида марказлашган, аниқ вазифа-ларга бўлинган модель шакллана бошлади. Футбол федерацияси тузилмаси янгиланди, профессионал лигалар фаолияти алоҳида йўналиш сифатида мустаҳкамланди, му-собақалар тақвими халқаро стандартларга мослаштирилди.

Шу йиллар мобайнида футболни бошқа-риш масаласига ёндашув ҳам ўзгарди. Нати-жани бугун олиш учун эртани қурбон қилиш одати аста-секин чекиниб, босқичма-босқич ривожланиш тамойили устуворлик касб эта бошлади. Бу сокин, бироқ қатъий ўзгариш-лар инфратузилмасиз ўз самарасини бермас эди. Бир неча йил аввал халқаро талабларга жавоб берадиган майдонлар сони жуда кам бўлган, кейинги даврда эса бу манзара изчил ўзгара бошлади. Стадионлар реконструкция қилинди, машғулот базалари янгиланди, ҳу-дудларда футбол учун домий шароит яра-тилди. Муҳими, бу жараён марказий ҳудуд-лар билан чекланиб қолмади, вилоятларда, чекка-чекка қишлоқ-овулларда ҳам футбол билан шугулланиш тизимли тус олди. Маш-ғулот майдонлари атрофида спорт тиббиёти,

тайёргарлик ва босим остида тўғри қарор қабул қилиш қо-билияти билан ажралиб турди. Мазкур ғалаба бир турнир билан че-гараланиб қолмади, у ёшлар билан ишлаш-да танланган йўл-нинг тўғрилигини кўрсатиб берди. Шу йилнинг ўзига U-17 терма жамоамиз Осиё чемпионати-да ғалаба қозониб, ўсмирларимиз 2012 йилдан кейин яна бир бор бош сов-ринни боши узра кўтарди. Бундан кейин ҳам муваффақиятлардаги изчил-лик занжири узилмади. Ўзбекистон U-23 терма жамоасининг Париж Олимпиадасига йўллан-ма олиши футболимиз тарихида янги саҳифа очди. Бу натижа ёшлар жамоаларидан катта футбол сари ўтиш жараёни узвий йўлга қўйил-ганининг амалдаги тасдиғи бўлди.

Ижтимоий майдонга ҳам таъсир кўрсатувчи жараён

ФИФА сингари нуфузли ташкилотлар жа-ҳон миқёсидаги катта мусобақаларни шунча-ки тўғри келган мамлакатга топшириб қў-вермайди. Яъни мезбонни танлашда, аввало, майдонларнинг чиройига эмас, майдон атро-фидаги тартибга қараб иш тутилади. Қандай кўтиб олинади, қандай жойлаштирилади, ўйинлар қандай муҳитда ўтади, хавфсизлик, логистика, трансляция, томошабин оқими қандай бошқарилади — мана шу саволларга жавоб топиладигани ишонч шаклланди. 2027 йилги ФИФА U-20 жаҳон чемпио-натини Ўзбекистон ва Озарбайжонга ишониб топшириш қарори ана шу узоқ текширувлар натижасида қабул қилинди.

Бу ишончга секин-асталик билан эришил-ди, бир турнирдан кейин бошқасига ўтиб, си-новдан синонга уланиб борди. 2023 йил март ойида Ўзбекистон U-20 Осиё чемпионатида мезбонлик қилди. Бир неча шаҳарда ўтка-зилган ўйинлар ташкилий жиҳатдан ўзлуксиз кечди, жамоалар ва расмийлар учун зарур шароитлар яратилди, мусобақа аниқ жадал-асосида ажунланди. Бу тажриба футбол йў-налишида янада кенгроқ қўламда синовдан ўтди. 2024 йилда ФИФА футбол бўйича жа-ҳон чемпионатини юртимизда ўтказиш қаро-рини қабул қилди ва мезбон шаҳарлар сифа-тида Тошкент, Бухоро ва Андижон танланди. Турнир доирасидаги тадбирлар, ўйинлар, ташкилий жараёнлар Ўзбекистоннинг глобал футбол протоколлари билан ишлашга тайёр-лигини кўрсатди. Айниқса, финал қуръа ма-росимининг Самарқанддаги Регистон майдон-ида ўтказилиши футбол тадбирини маданий макон билан уйғунлаштириш мумкинлигини намоён этди.

Бундай нуфузли турнирларни қабул қи-лиш учун ташкилот регламентига мос инфра-тузилма яратиш масаласи ҳам туради. ФИФА U-20 жаҳон чемпионати учун белгиланган талаблардан бири ярим финал ва финал уч-рашувларини камида 40 минг томошабинни сиғдира оладиган стадионда ўтказиш шарти-дир. Шу талабдан келиб чиқиб, Янги Тошкент ҳудудида 55 минг ўринли стадион қурилиши бошланди. Ушбу лойиҳа аниқ бир турнир эҳ-тиёжи билан боғланиб ва глобал стандартлар асосида режалаштирилди.

Шу тариха халқаро ишончининг ички мантиғи аниқ кўрина бошлади. Аввал ми-натақа даражасидаги турнирлар, кейин ФИФА даражасидаги мусобақа орқали глобал стандартлар билан ишлаш тажрибаси орт-тирилди. Энди эса йигирма ёшгача бўлган футболчилар ўртасидаги жаҳон чемпионати ана шу йўлнинг мантиқий давомига айлан-моқда.

Мазкур спорт фестивалига пухта тайёр-гарлик кўришни назарда тутувчи қарор шу маънода ҳам муҳим ҳужжат бўлди. Унда, аввало, ташкилий масъулият масаласи аниқ-лаштирилди. Жаҳон чемпионатида тайёр-гарлик бир неча идора зиммасига юкланди, вазифалар ўзаро боғланган ҳолда тақсимлан-ди. Давлат бошқаруви, спорт тузилмалари, маҳаллий ҳокимият, хавфсизлик ва логистика йўналишлари ягона жараёнга бирлаштирила-ди. Бу ёндашув тайёргарлиқни бутун мамла-кат миқёсида мувофиқлаштирадиган ҳаракат-ни талаб қилади.

Шунингдек, ушбу қарор билан ФИФА ва Ўзбекистон футбол ассоциациясининг Тош-кент шаҳрида ФИФАнинг Марказий Осиё мамлакатлари учун минтақавий офисини очиш тўғрисидаги таклифи маъқулланди. Бу Ўзбекистон футболнинг минтақавий мар-казига айланиб бораётганини кўрсатадиган муҳим белгидир. ФИФАнинг Марказий Осиё мамлакатлари учун минтақавий офисини айнан Тошкентда жойлаштириш таклифини футбол бошқаруви, ташкилий маданият ва институционал тайёрлик масаласида мамла-катта бидирилган ишонч сифатида баҳолаш мумкин. Минтақавий офиснинг Тошкентда фаолият юритиши Марказий Осиё ҳудуди-даги футбол жараёнларини мувофиқлашти-риш, федерациялар ўртасидаги алоқаларни кучайтириш, ФИФА дастурлари ва ташаб-бусларини бевосита ҳудудда амалга ошириш имконини беради. Бу орқали Тошкент шун-чаки мезбон шаҳар эмас, балки минтақавий футбол қарорларининг муҳим муҳофиза май-донига айланади.

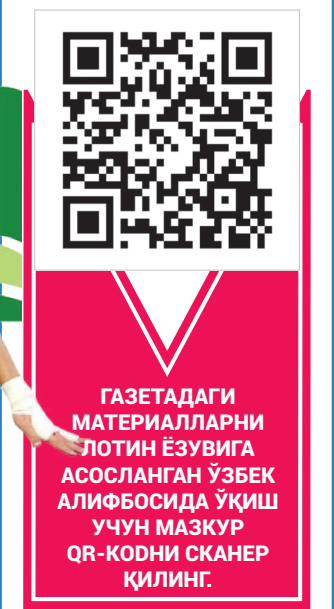
Қарорда инфратузилма масалалари аниқ йўналишга эга. Стадионлар, машғулот база-лари, муҳандислик ва транспорт тизимлари турнир эҳтиёжидан келиб чиқиб режалаш-тирилади. Шу билан бирга, хавфсизлик ва ташкилий тартиб масаласида алоҳида аҳа-мият қаратилади. Жаҳон чемпионати ўйин-ларининг майдондаги жараёни билан бирга стадион ташқарисидида муҳит ҳам назоратга олинади. Томошабинлар оқими, жамоалар ҳаракати, расмий делегациялар билан иш-лаш, трансляция аниқ тартибга солинади. Бундай ёндашув турнир фақат спорт мусоба-қаси эмас, мураккаб ижтимоий жараён сифа-тида кўрилатганидан дарак. Шундай қилиб, қарор мазмунидан кўринадики, бу масалада асосий мақсад бир неча ҳафта давом этадиган мусобақани ўтказиш билан чекланмайди. Гап ундан кейин ҳам ишлайдиган тизимни шакл-лантириш ҳақида бормоқда.

Бундан келиб чиқадики, 2027 йилги U-20 жаҳон чемпионати якуланганча, майдонлар бўшаб қолмайди, трибуналар сукутга чўм-майди. Катта турнирнинг энг муҳим саволи ҳам айнан шу ерда туғилади: кейин-чи, кейин нима бўлади, ҳаммаси қандай давом этади? Чунки ҳақиқий мезбонлик мусобақа туга-ганидан кейинги босқичларда баҳоланади. Стадионлар ишлашда давом этадими, тизим ўз маромини йўқотмайдими, ёшлар учун очилган эшиклар ёпилиб қолмайдими — ма-саланинг моҳияти ана шу саволлар атрофида шаклланади.

Турнирдан кейинги энг муҳим вазифа ёшлар билан ишлаш жараёнида намоён бў-лади. Жаҳон чемпионати даврида юзлаб ёш футболчилар, мураббийлар, мутахассислар глобал футбол муҳитини бевосита кўради, унинг талаблари ва суръатини ҳис қилади. Бу тажриба машғулот майдонларига, футбол мактабларига, селекция жараёнларига кўча-ди. Бир авлод ўз кўзи билан кўрган даражани меъёр сифатида қабул қилади, кейинги авлод-га ҳам айни талабни қўяди. Шу тарзда фут-бол ичида ички стандарт пайдо бўлади.

Яна бир муҳим жиҳат ташкилий маданият билан боғлиқ. Жаҳон чемпионати давомида ишлайдиган логистика, хавфсизлик, медиа ва сервис тизими кейинчалик бошқа йирик спорт тадбирларига ҳам асос бўлиб хизмат қилади. Ўйин қунидаги тартиб умумий бош-қарув маданиятининг бир бўлаги сифатида қаралади. Бу тажриба спорт доирасидан чи-қиб, кенгроқ ижтимоий майдонга ҳам таъсир кўрсатади.

Асосийси, бу жараён Ўзбекистон футбо-лини бошқаларга кўз-кўз қилиш учун амал-га оширилмаёпти. У, аввало, ўзимиз учун. Келажакдаги футболчилар, мураббийлар, мухлислар, халқимиз — сиз биз учун. Шу боис, бу йўлни бир қарор билан бошлаб, бир турнир билан тугатиб бўлмайди. Футбол ти-рик жараён. У доим ҳаракатда бўлишни талаб қилади. Ўзбекистон футболни ҳозир айнан шу ҳолатда.

ГАЗЕТАДАГИ МАТЕРИАЛЛАРНИ ЛОТИН ЁЗУВИГА АСОСЛАНГАН ЎЗБЕК АЛИФБАСИДА ЎҚИШ УЧУН МАЗКУР QR-КОДИ СКАНЕР ҚИЛИНГ.